

**DEMOKRAZIARI ETA HERRITARREN
PARTE-HARTZEARI BURUZKO
EUSKADIKO LIBURU ZURIRANTZ**

**PROZESUAREN 3. JARDUNALDIKO
ONDORIOAK
DONOSTIA, 2014ko EKAINAK 13**

Hitzaurrea

2014ko ekainaren 13an izan genuen demokraziari eta herritarren parte-hartzeari buruzko Euskadiko Liburu Zuria eraikitzeko herritarrekin batera lantzen ari garen parte-hartze prozesuko **hirugarren jardunaldia**, joan zen abenduaren 18an Bilbon hasitako Demokraziari eta Herritarren Parte-hartzeari buruzko Liburu Zuria eraikitzeko prozesu partekatuan aurrera egiteko xedearekin.

Donostian izan zen jardunaldia, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin eta Donostia 2016rekin lankidetzan; herritarrek osaturiko 130 eragilek baino gehiagok parte hartu zuten, baita herritarrez osaturiko erakundeek, herritarren parte-hartzearen gaian adituek eta instituzioek ere, eta berriro azpimarratu nahi dugu **elkarte ugari ere izan zirela** saioan eta sortu ziren eztabaidetan.

2

Lehenik, jardunaldiari hasiera emateko, sarrera labur bat eskaini zen Demokraziari eta Herritarren Parte-hartzeari buruzko Liburu Zuri hau egitearekin lotu nahi diren helburuak gai hartuta, izan ere, 2013ko abenduan prozesuaren **sustapen saioa** egin zenean adierazi zen bezala (ikus [1. jardunaldiko ondorioen dokumentua](#)), Euskadiren eraikitze demokratikoan aurrera egitea ekarriko du horrek, herritarren parte-hartzea kudeaketa publikoan txertatzea ahalbidetuko baitu hainbat helbururekin: gobernuak sendotzea, politika publikoak zilegitzea, gizarte pluraltasuna sustatzea, gizarte interesak agenda publikora gehitzen laguntzea, bizitza publikoa antolatzeko prozesuetan herritarrek inplikaraztea, eta gizarte zibilaren eginkizuna indartzea. Gizarteek ez dute, gaur egun, gogoeta kolektiboa eta beren potentzialaren erabilera etengabe praktikatzeko beste aukerarik, ikuspegi partekatu baten bitartez, herritarren komunitatea giza aurrerabide iraugarri baten alde elkartzeko.

Ondoren, **prozesua** azaldu zen, eta nola gauzatzen ari den saio espezifikoaren bidez; hala, saio bakoitzean prozesuaren edukia eta diseinua zehazten dira. Gainera, iruzkinak egin ziren hainbat mailatan eta [paraleloki garatzen ari diren beste prozesu batzuez](#), non euskal gizarteko hainbat kolektibo ari baitira parte hartzen. Kolektibo horien ekarpenak oso garrantzizkoak jotzen dira prozesu honetan zehar lortzen ari garen emaitzak finkatzeko. Ildo horretan, esan bezala, topaketak egin dira gazteekin, adineko pertsonekin, ahalmen-urritasuna dutenekin, etorkinekin, eta beste hainbat kolektiborekin. Hortik lortzen diren emaitzak ere eraiki nahi dugun Demokraziari eta Herritarren Parte-hartzeari buruzko Liburu Zurian jasoko dira.

Administrazioaren konpromisoak

Prozesuaren lehen saioan, Josu Erkoreka sailburuak aipatu zuen **arduradun politikoeak, abiapuntuko baldintza gisa, konpromiso argia dutela prozesu honekin**, eta, zentzu horretan, Eusko Jaurlaritzak konpromiso zalantza gabea duela adierazi zuen demokrazian eta herritarren parte-hartzean sakontzeko, eraberritze politikoa xede duen prozesu bat aurrera eramanez eta elkarrizketa eta gardentasun printzipioak biziberrituz. Herritarrekiko elkarrizketa prozesu hori beharrezkoa da arazoei ekiteko, entzuteko, eta soluzioak partekatzeko; gardentasuna ere premiazkoa izango da herritarrek, uneoro, politika publikoei buruzko informazioa izan dezaten, autokritikatik eta apaltasunetik abiatuta, etengabe hobetzeko espirituarekin. Azken batean, prozesu honen bidez, **erreferentzia-esparru bat sortu nahi da Euskadirako gobernantza-eredu berri bat bultzatzeko, mobilizatzeko eta garatzeko**.

3

Aurreko jardunaldietako ondorioen dokumentuetan Eusko Jaurlaritzari eskatu zitzaionez azal zitzala garbi zein ziren bere gain hartutako konpromisoak Demokraziari eta Herritarren Parte-hartzeari buruzko Liburu Zuri hau prestatzean (bai hasitako prozesuari dagokionez eta bai berorretatik lortzen diren emaitzen erabilgarritasunari buruz), instituzioen aldetik, Eusko Jaurlaritzak prozesu honetan bere egiten dituen konpromisoak aurkeztu ziren berriro:

Konpromiso-esparru partekatu batetik

Prozesu parte-hartzaile inklusibo bat gauzatzea, hainbat interesetako pertsona eta taldeen proposamenei harrera egiteko dinamikak eta kanalak aurreikusiko dituen

Gardena, gaiari buruzko adostasunak eta desadostasunak leialki islatuko dituen, baita lortzeko behar diren baliabideak ere

Eskuragarria, ondorioztatzen den informazioa herritarrek ulertzeko moduan hurbilduko duena

Eragileen arteko lankidetza bultzatuko duena; helburu bera duten artekarietara baliaturik, kanalak eta bitartekoak erabiliko ditu ahalik eta kolektibo gehienetara heltzeko, ahalegin eta bitarteko bikoiztasunak ekidinez eta funtsezkoak ez diren aurrekontu-baliabideen kontsumoa saihestuz

Berritzailea, metodologia eta bide berriak erabiliko dituen kolektibo desberdinen sentsibilitateak, iritziak eta ikuspegiak jasotzea errazteko

Jaurlaritzaren **lidergo politikoarekin**, Liburu Zuria gizartearen aurrean aurkeztea konpromisoaren erakusgarri ez ezik, eztabaidarako akuilu izan dadin, eta erakunde guztiek aintzat har dezaten.

Konprometitua, adostasun zabala lortzen duten eta beren garapena bermatzeko tresna aratuak behar dituzten gaiak arau-proposamen bihurtzeko. Bereziki, Euskal Administrazio Publikoaren Lege Aurreproiektuaren prestakuntzarekin bat etorririk, hainbat konpromiso hartuko dira aurreproiektu horretan, herritarren parte-hartze eskubideen aitortza, sustapen-neurriak, eta parte-hartze prozesuen eraginkortasuna bermatuko duten oinarriko hainbat tresna aintzat hartuko dituztenak.

Eredugarria, parte-hartze prozesuaren jardunbide egoki gisa balioko duena, bere eraginkortasunagatik eta herritarrekiko sortze prozesu baten oinarriko printzipioei erakusten dien errespetuagatik

Esperimentala, esperientzia berritzaileak abian jarriko dituen, gure kultura demokratikoan berriak izan daitezkeen eta parte-hartzea errazteko beste formula batzuk esperimintatzea ahalbidetuko duten bizpahiru proiektu piloturen bitartez

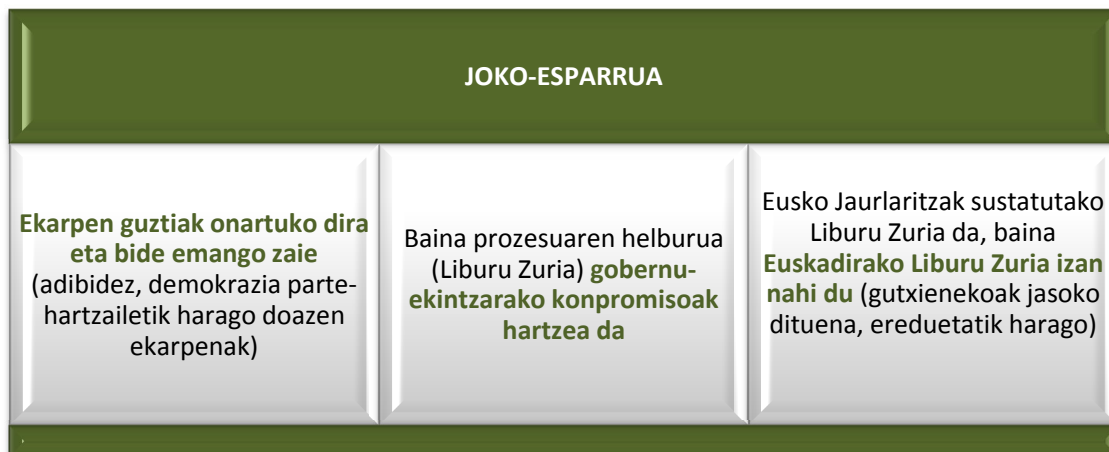
Jarraitasun bokazioa duena, Administrazioan gai publikoak kudeatzeko modu berri bat – herritarrekiko lankidetz – txertatzen saiatzeko

Denboran iraungo duena, eta enplegatu eta zuzendari publikoak ere inplikatu dituen, haien ikuspegia jaso eta aldaketarako motor lana egin dezan, gaur egun prozeduran gehiegi zentratuta dagoen Administrazioa herritarrengana orienta dadin.

Gainera, ondorengo **joko-arauak** erabaki dira prozesuan zehar aplika daitezzen:

5

PARTE HARTZEKO DINAMIKAREN HASTAPENAK

Demokraziari eta herritarren parte-hartzeari buruzko Euskadiko Liburu Zurian jaso beharreko **ekintza-konpromisoak zehazteko**, eraikitze partekatuaren prozesuko 3. jardunaldia **gaien ikuspuntutik** landu zen. Horretarako, **nagusiki Eusko Jaurlaritzaren eskumen-barrutiei dagozkien 5 gai nagusi** hartu ziren ardatz, arlo horietan sektore publikoaren eta pribatuaren arteko lankidetzatik balio publikoa nola sor daitekeen aztertzeke.

Honako hauek izan diren **hautatutako gai nagusiak**:

Arlo horiek lantzeko, esanahi partekatuak, ereduak, kanalak eta abar landu ziren aurreko jardunaldietako ondorioak oinarri hartuta, **dinamika bat diseinatu zen balio publikoa sortzeko orduan herritarren eginkizun bikoitzari buruz ekarpenak biltzeko**. [Mondragon Team Academy](#)-ren (parte hartzeko jardunaldiaren dinamizatzailea) lankidetzarekin diseinatu zen dinamika:

- Lehenengoa, **parte-hartze politiko-instituzionala, administrazioaren eta herritarren arteko elkarreaginetik sortzen den parte-hartze gisa ulertzen dena**, herritarren iritzia/ekarpenak gobernuaren ekintzetan (planen kudeaketa, zerbitzu eta politika publikoak) gehitzeko moduari buruzkoa da.
- Bigarrena, **parte-hartze erantzunkidea, erantzunkidetasun inguruak diseinatu eta bultzatzeko moduari lotutakoa, hau da, publikoa dena batera kudeatuta** (instituzionala dena baino gehiago da eta, batzuetan, baita presentzia / parte-hartze instituzionala baino gehiago ere).

Parte-hartzearen bi alderdi horiek jasota daude dagoeneko aurreko txostenetan. Horietan, Liburu Zuriak **politikak kudeatzeko modu efikaz eta eraginkorrago bilatzeaz gain eremu publikoa kudeatzeko modu berri bat aurkitzea ere helburu duen esparru bat proposatu behar lukeela** azpimarratu dute parte-hartzaileek.

Horretarako, eta parte-hartzearen ikuspegi horrekin koherenteak izanik, bi faseko dinamikan lan egiteko proposamena egin zitzaien parte-hartzaileei Donostiako jardunaldian:

- **Politika publikoetan parte-hartzeko ikuspuntuan oinarrituta (herritarren eta erakundeen arteko harremanari loturikoa);** batez ere herritarrak eta haien ekarpenak politika eta zerbitzu publikoak egitean kontuan hartzeak zein arlotan izango lukeen eragina jakiteko batez ere (herritarren parte-hartzeak zein alorretan eta zergatik duen balio handiagoa).

Dinamikaren 1. atal horretarako, arlo bakoitzean lehenetsi beharreko (diseinuan, ezarpenean, kontrolean eta ebaluazioan baliozkoak izan litezkeen herritarren ekarpenen arabera) politika-ildoen zerrenda bat erabili zen. 1. ERANSKINA

- **Parte-hartze erantzunkidean oinarrituta (batera kudeatzearen ikuspuntua);** herritarrek proposaturiko eztabaidagai bakoitzari lotuta egin ditzaketen ekarpenak zeintzuk diren jakiteko.

Dinamikaren 2. atal horretarako, erreferentzia gisa hartu zen EcoEuskadi2020 ekimenaren barruan prestatutako arlo bakoitzeko helburuen zerrenda, 5.000 partaide inguru izan zituen parte hartzeko prozesuaren ondoren. 2. ERANSKINA

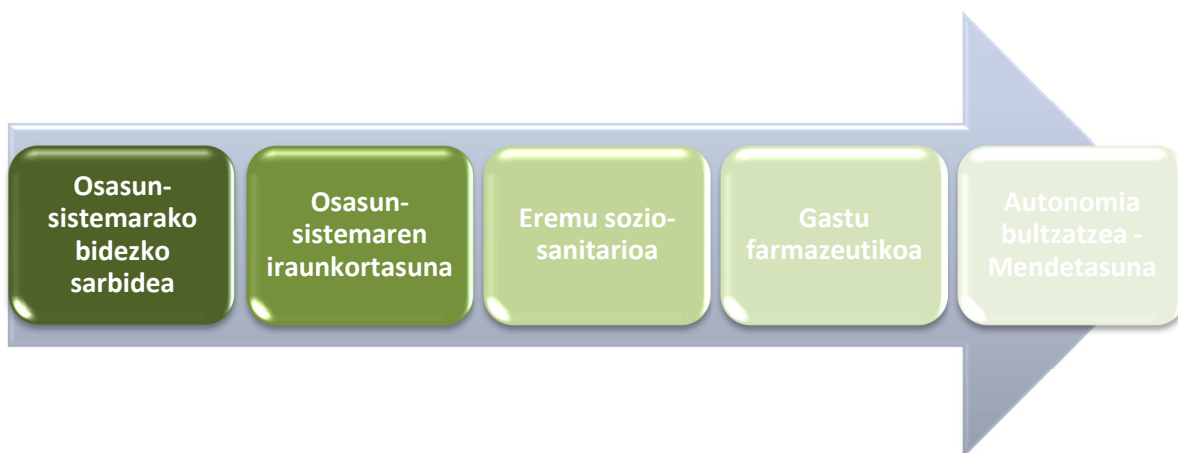
Hortaz, txosten honetan jasotako ekarpenen xedea **dagoeneko eztabaidatutako edukiei (zer da parte-hartzea, nola eragiten dio Administrazioari, norainokoa da parte hartzearen eta erabakitzearen arteko lotura...)** beste batzuk eranstea izan zen, parte hartzeko ildoak eta aipatutako 5 arloetako konpromisoak zehaztuta: osasuna, ikaskuntza, ingurumena, kohesio soziala eta garapen ekonomikoa.

Eztabaidarako proposatutako gai bakoitzari buruz jasotako ekarpenak

1. OSASUNA

Arlo honetarako proposatutako ekintza-ildoen artean, jardunaldian izan zirenen ustez, **honako hauek dira osasunaren arloaren garapena hobetzeko herritarren iritziak eta parte-hartzeak hobetuko lituzketen alderdiak:**

8

1. Osasun-sistamarako bidezko sarbidea

Gaur egungoa moduko egoera oinarri hartuta, non krisia aitzakiatzat jarrita eskubideen urratze argia dakarten legeak egin diren (baita osasunaren alorrean ere), **osasunerako eskubidea** (sistamarako sarbidetik hasita; **izan ere, zalantzan jarri da**, adibidez, etorkin batzuen kasuan) **unibertsala eta bidezkoa izan behar da**. **Sistemaren iraunkortasuna lortzeko, kalitatezko sistema publikoa izan behar dela** defendatu da. Aipatu denez, geroz eta **alde handiagoa dago instituzioek garatzen dituzten osasunaren alorreko politiken eta herritarren iritziaren artean**; hori dela-eta, herritarren parte-hartzea behar duen ardatz estrategikoa izan behar luke.

2. Osasun-sistemaren iraunkortasuna

Aurreko puntuan zehaztutako premisak oinarri hartuta (kalitatezko osasun-sistema unibertsal eta politikoa), **askoren kezka da osasun-sistemaren erabilera (edo gehiegizko erabilera) eta, ondorioz, horren iraunkortasuna**; hortaz, uste dute

herritarren parte-hartzea bitarteko baliagarria izan daitekeela osasun-sistemako baliabide publikoen erabilera efikazagoa izaten laguntzen duten mugak zehazteko. Osasun-turismoa (EBko beste herrialde batzuetatik ebakuntza kirurgikoren bat egitera etortzen den jendea) aipatu da, adibidez, sistemari gehitzen zaizkion karguak saihesteko arautu beharko liratekeen gaien artean.

Horrez gain, **osasun-zerbitzu publiko jakin batzuen pribatizazioak (batzuetan ezkutukoa da) eta gastuen partida batzuetan murrizketan egiteak ere kezka sortzen dute**, eragin argia dutelako arreta-sisteman eta zerbitzuaren kalitatean (lan-gainkarga, bajen ordezkapenik ez egitea...). Arduradun politikoei baliabide publikoak behar bezala erabiltzea eta osasunaren edo hezkuntzaren alorreko aurrekontua murriztuta azpiegitura handietan, adibidez, ez inbertitzea eskatzen zaie. **Horri lotuta, aurrekontuen gardentasun handiagoa eskatzen da.**

Baita kostuen gardentasun handiagoa ere. Hitzordu bat bertan behera uzteagatiko kostuak oso altuak direla aipatu da, eta are altuagoak ebakuntzak direnean. Eta **guztiok jakinaren ganean egon gaitezten**, informatzeko fakturak egin beharko lirateke edo, gutxienez, zerbitzua jaso duenari eskaintako zerbitzuak zer balio izan duen jakinarazi (*familia-medikuarekin 20 minutu egiteak balio duena nahiz ebakuntza batek balio duena*).

Mota horretako neurriek sistema mantentzearen kostuaz jabetzen lagun dezakete, eta osasun-sistemaren iraunkortasuna kaltetzen duen doakotasunaren ideia faltsua desagerrarazten.

3. Eremu sozio-sanitarioa

Eremu sozio-sanitarioa areago garatu behar da pertsoneri arreta orokorra eman nahi bazaie. Gutxienez, **arreta-irizpideak bateratzea** (gaur egun oso bestelakoak dira) eskatzen da, baita **informazioa eta estrategia partekatua ere.**

Herritarren parte-hartzeak sailkapenen politika desagerrarazten lagun lezake (sail, zuzendaritza edo instituzio baten eskumena zein den eta zein ez den zehaztean datzana); **Euskadin arreta sozio-sanitarioaren plan bat presta daiteke, administrazioak ematen dituen erantzunak zehatzagoak eta eraginkorragoak izan daitezten** (adibidez, drogazale bat ez leheneratuko kartzelan egonda). Beharrezkoa da, halaber, **osasun-sistema "irekitzea" eta, hala, osasun-zentroetan lan egiten duten osasun-langileen zeregina** (ambulatorioetan, kontsultategietan etab.) funtsezkoa izan liteke **plan estrategikoetan duten parte-hartzea sustatzen bada** (osasunaren alorrekoa ez ezik, beste politika batzuei lotutakoa ere).

Arreta hobetzeko beste mekanismo bat izan liteke **ESletako osasun-kontseilua** sortzea; horietan, auzo-elkarteak, udalak edo eskualdeko beste toki-erakunderen bat izango lirateke eragile nagusiak (ekimenen sustatzaileak). Organo horrek teknikarien eta gizartearen iritzia bilduko luke.

4. Gastu farmazeutikoa

Lobby handiak eta alor farmazeutikoaren inguruko interesak direla-eta, **herritarren parte-hartzeak gardentasun handiagoa ekarriko luke eta herritarren gastu farmazeutikoaren inguruko konfiantza-maila hobetuko litzateke**. Horrez gain, zera aipatzen da: alor horretako parte-hartzeko prozesuek **tradizionalak ez diren beste jardun batzuen inguruko eztabaida mahaigainera dezaketela** (adibidez, ordeko medikuntzako jardunak), **gastu farmazeutiko txikiagoko jardunak direlako eta kasu batzuetan baliozko aukerak izan daitezkeelako** (patologia batzuetan gehiegizko medikazioa egon litekeela aipatzen da).

5. Autonomia bultzatzea - Mendetasuna

Azkenik, alor honetan, **herritarren parte-hartzeak autonomia bultzatzean eta mendekoentzako arretan onurak izan ditzakeela** aipatzen da, **adineko pertsonen, urritasunen bat dutenen eta abarren autonomia handitzeko benetako oztopoak eta eragileak zeintzuk diren detektatzeko, horiek ez baitira beti osasun-arlokoak** (adibidez, etxebizitza batean igogailua jartzea autonomia bultzatzeko neurria izan daiteke, baina ez da osasunaren alorrekoa).

Era berean, **autonomia bultzatzea ez dela mugatu behar eta guztiei aplikatu behar zaiela** aipatzen da. Horri lotuta, beharrezkoa da **medikuaren eta pazientearen arteko harremana berriro zehaztea, osasun-langileekin izandako elkarreraginak herritarren gaikuntza eta ahalduntzea ahalbide ditzan**. Horretarako, **pertsonek euren osasunean duten garrantziaz jabetzeko ekimen esanguratsuagoak** egitea proposatu da, esate baterako (hezuntza-curriculumean osasunari buruzko ikasgai bat gehituta, gai zehatz bati buruzko programa jakinak baino gehiago eskaintzea, enpresetan jarduera-programa edo -planak egitea etab.).

Horren harira (autonomia zentzu zabalean bultzatzea, osasunean eragiten duten faktore guztiak aintzat hartuta), etxebizitzan edo autobus-geltokiaren ondoan obrak edo errepede bat egiteak duen eragin handia aipatzen da... kutsadura akustikoa jarri da horren adibide gisa. Interesgarria izango litzateke administrazioek protokolo bat

ezartzea eta obrek osasunean izan dezaketen eraginaren azterlan bat egitea obra egiteko baimenak eman aurretik edo azpiegiturak eraikitzen hasi aurretik.

Osasun-eredu bat **erantzunkidetasunaren ikuspegitik** garatzeko moduari dagokionez, honako alderdi hauek nabarmendu dira:

- **Pertsona bakoitza bere osasunaren erantzulea da;** hortaz, gidaritza/nagusitasuna izan behar du alor horretan.
- Baina garrantzitsua da **batera lan egitea eta indarrak biltzea ere inguru osasungarriak sortzeko;** horretarako, herritarrek aktiboagoak izan behar dute ekimenak proposatu eta garatzeko orduan.
- Zergatik ez ditugu sortzen **moda osasungarriak?** (*hemen ardoa eta garagardoa edatea eta kirolak ez egitea daude modan*).
- **Proposamenak egiteko aukera ematen duten kanalak erabiltzea eta eskatzea, elkarguneak** (toki fisikoak) nahiz **aplikazioak** (gune birtualak), administrazioarekin ez ezik, intereseko pertsona, agente edo taldeekin ere elkarreraginean aritzeko.

Horretarako, interesgarria izango litzateke **Administrazioa gune horien elkarreragina eta, batez ere, kontsultak/proposamenak teknikoagoak izateagatik aditu baten ezagutza behar den kasuetan erantzuteko gaitasuna bermatzeko euskarria izatea.**

Asmoa ez da iradokizun-ontzi fisiko edo birtualak sortzean, baizik eta **kezka dituzten pertsonen arteko benetako interakzioguneak sortzea.** Lehen urratsa elkarguneak eta elkarrizketa garatzea izan liteke, ideia berriak azaltzeko (esate baterako, osasun-zentro bateko irteera proposatu da). Interesgarria izango litzateke **instituzioen eta herritarren artean** gizarterako programak batera sortzeko aukera egotea elkargune horretan (unibertsitateekiko eta ikerketa-zentroekiko lotura lortzeko ahalegina egingo litzateke, proiektuak sortu edo hobetzeko).

2. IKASKUNTZA

Alor honetako ekintza-ildoei dagokienez, honako gai hauen bidez hobe daitezke herritarren parte-hartzea aintzat hartuz gero:

1. Ikasleak, hezkuntza-sistemaren erdigunean

12

Teoria ugari baina praktika gutxiko egoera da nagusi. Hezkuntzan ez dela berritzen uste da, batez ere irakasleek pisu handiegia duten sisteman; hala ere, prestigioa galdu duen eta «menderatuta» sentitzen den figura da. Gainera, ikasle motaren araberako **zatiketa egiten ari dira** (adibidez, urritasunen bat dutenak bereizi egiten dira) eta **eraiki nahi dugun gizarte (komunitate) motaren aurkakoak dira**. Horregatik esaten da **ikasleek sistemaren erdigunean egon behar dutela, orduan sortu ahal izango direlako bizitzan ikasten jarraitu nahi duten pertsona trebatu eta jakingurak** (*batzuetan ahaztu egiten zaigu zertarako eta norentzat ari garen lanean*).

Herritarren parte-hartzeak (baita hezkuntza-sisteman lanean ari diren edo ari ez diren eragile ekonomiko, sozial eta hezkuntza-arloko eragileenak ere) **parte hartzeko dinamikak sortzen lagun dezake** (arte y parte), **ikasleak hartzen diren eta beraiei eragiten dieten erabakien erdigunea izanik** (emaitza akademikoez gain beste batzuk ere kontuan hartuta). Hala, irakasleak bitartekariak edo berrikuntza eta eraldaketa eragiten dutenak dira. Halako prozesuetan, **garrantzitsua da sistematik kanpo iritzia eman dezaketen eragileak/pertsonak gehitzea, baina baita sisteman lan egiten duten eragileak/pertsonak ere** (maila politikoan zein teknikoan), **parte hartzeko prozesua iraunkorra eta kalitatezkoa izan dadin**. Gai horren inguruan «zarata politikoa» egiteko eta sare sozialetan eztabaidak hasteko beharraz ere hitz egiten da (baita Irekia bezalako gobernuaren plataformetan).

2. Etengabeko ikaskuntza

Aspalditik eztabaidatu den (araudian ere jaso da) **kontzeptua eta «bizitzako metodologia» den arren**, bizitza osoko ikaskuntza da **gure gizartearen hezkuntza-arloko erronka nagusietako bat** (ez bakarrik enplegua lortzeko aukerei dagokienez, baita herritar aktibo eta erantzunkide izateari lotuta ere).

Bizitza osoko ikaskuntza ezin da garatu hezkuntza-sistema formalean bakarrik, **beste eremu batzuetako ikaskuntza ere** (familia, enpresa, eskola...) **gehitu behar zaio horri** (ulertzea, ezagutzea, integratzea...). Horregatik, **ezinbestekoa da arlo honetan herritarren parte-hartzea kontuan hartzea** ikasten ikasteko gaitasuna garatu nahi badugu (norberarentzat zein taldean).

Parte-hartzea garatu nahi ditugun balio eta printzipioen (gizarte-eredua) inguruan eztabaidatzeko tresna eraginkorra izan daiteke, geroz eta konplexuagoa den hezkuntzarako mekanismo baten bidez, hobetzen jarraitzeko (gerra ideologiko-politikoetatik harago) oinarri gisa balio duten **akordio irmoak** egiten ahaleginduz. **Gaitasunak eta** (nagusitasun partekatua, ezagutzaren kudeaketa etab.) **jarrerak garatu behar dira** (parte hartzekoak, irekiak etab.), **hezkuntzaren, enpresen zein gizartearen alorreko eragileek eztabaidatu eta parte hartzen duten foroak sortzeko bidea ere ematen dutenak.**

3. Hezkuntza-arloko berrikuntza

Hezkuntzaren berrikuntza kalitatezko hezkuntza- edo ikaskuntza-prozesuak lortzeko tresnarik eraginkorrena da; hala, **prozesu horiek eragin soziala izango dute eta ebaluazioa etengabeko hobekuntzarako mekanismoa izango da.** Hezkuntza-ekosistema oso zabala eta irekia dela kontuan hartuta, (*pertsona eta eragile guztiok gara hezitzaile aktiboak, hartzaila-pasibo izateaz gain*) **herritarren parte-hartzea oso baliagarria izan liteke jarduera politikoaren bi esparru zehatzetan berrikuntza garatzeko:**

- **Komunitatea ikaskuntzarako inguru gisa garatzea**

Komunitatea ikaskuntzarako inguru izatea oso lotuta dago bizitza osoko ikaskuntzaren ikuspegiarekin. Parte hartzeko eremuak dira, eta norberaren kontzientziarioz gain, talde gisa hausnarketa egiteko aukera ere ematen du. «Erantzukizuna banatzen» den ingurua da, osatzen duten komunitateak eta pertsonak badakite **hezkuntzaren eskumena ez dagokie administrazioei edo ikastetxeei bakarrik.** Komunitatearen kontzientzia komunitateak berak oinarri dituen printzipioen jardun aktiboaren bidez bakarrik gara daiteke, **sistemarekiko dagoen bezero gisako ikuspegia aldatu eta gure ikaskuntza-prozesurako erantzun berriak sortzeko bidean eginkizun nagusi bat** izanda, parte hartzeko kultura gauzatzeko.

- Irakasleak

Irakasleak funtsezkoak dira hezkuntza-sistema aldatzeko eta honako alderdi erabakigarriak nabarmentzen dira: etengabeko prestakuntza, irakasleen hautaketa, gaitasun erabakigarrien garapena (gaitasun pedagogikoa, empatia, adimen emozionala, gaitasun sozialak etab.), monitorizazioa eta ahaleginaren ebaluazioa (akademikoa denetik harago). **Europar eredu arrakastatsuenak zeintzuk diren aztertu da dagoeneko (adibidez, Finlandia) baita eredu horien eskakizun-maila, hautaketa-irizpideak eta -printzipioak, talentuaren sustapena eta ebaluazioa ere; hortaz, **jardun horiek Euskadiko errealitate sozioedukatibora egokituz gero lortuko litzateke berrikuntza (hasiera-hasieratik hasi beharrik gabe).****

4. Hizkuntza-politika

Herritarren parte-hartzeak konpromisoen, errespetuaren, elkarbizitzaren eta hizkuntza-aberastasunaren esparru bat adosten lagun dezake, batzuetan beste elementu batzuek baldintzatzen dituzten interes edo diskurtso politikoak gainditzen dituen, Euskadin bizi diren guztiek komunitate bakar bat osatzen dutela oinarri hartuta.

Azken finean, ikaskuntzaren esparru honetarako, **herritarren parte-hartzeak honako hauetarako balio izan dezakeela aipatzen da: eztabaidak ireki, guneak zabaltu, ikaskuntza-esperientzia arrakastatsuek baloratu eta irudikatu eta herritarrak ahalduntzea ikaskuntzatik etekinik onena ateratzeko.**

Guztiek oinarri hori izanez gero, **hainbat mekanismo gara daitezke** (hezkuntza iraunkorraren fundazioa, etorkizuneko estrategia zehazteko organoa independentea, hezkuntzaren alorreko aholkuak, praktiken ikastetxeak, legeak, sare sozialak...), baina guztiek izan behar dute **helburu bera: hezkuntza-ekosistema osatzen duten eragile eta pertsona guztien arteko elkarreragina eta lana bermatzea.**

Moduari dagokionez, **erantzunkidetasunaren ikuspegia izanik**, herritarrek **pertsonen garapen orokorra eta balioen sustapena**, adibidez, erantzunkidetasuna, lortzera bideratutako **ikaskuntza-inguruak garatzea** lor dezakete. **Horien osagarri izango litzateke kalitatezko hezkuntza-sistema malgua, hezkuntzako eta trebakuntzako edukiak lan-merkatuak eta bizitza osoko gizarteak eskatzen dituen gaitasunetara egokituta dituen.** Honako alderdi hauek aipatzen dira:

- **Hainbat ingurutan jardutea** (erakunde batean, lanean, familian, ohiko inguruan etab.) **“buruko ereduak” aldatzeko**, aukerak eman, ezagutza eta jakintzak partekatzea ahalbidetu eta ingurukoen interesa piztuta; hala, **komunitatea eraiki eta bertan bizitzea ahalbidetzen da, daukagun gaitasun kritikoa eta autonomia erabilia.**
- **Eredua oinarri hartuta jardun, gazteenentzat eredu eta erreferentzia izan eta ikaskuntza norberaren erantzukizuna dela baina hezkuntza komunitatearen erantzukizuna dela jakin.** Beraz, norberaren araberakoa dena aldatu behar da, eraldaketa handiagoak eginez aurrera egin ahal izateko.
- **Herritarrek komunitatearekin duten konpromisoa betez eman eta jasotzea, lankidetzan, modu autonomoan, parte hartuz lan-ereduetan jardunda...** alor guztietan eta pertsona guztiekin (haien adina edozein dela ere), **ikusi eta entzutea ondoren praktikan jartzeko. Sareak eta lan-eremu publiko-pribatu malguak sortu behar dira, eta ereduak deszentralizatu eta tokiko eraldaketa-prozesuak sortzeko** balio behar dute, ikastetxeei, udalei eta abarrei **komunitateko funtzio soziala definitzen eta ahaleginak handitzen lagunduta** konpromiso kolektiboa bezalako balioak (inplikazioa, militantzia, kultura-, genero- eta belaunaldi-aniztasunarekiko eta abarrekiko errespetua) besterentzeko.

3. INGURUMENA

Alor honi dagokionez, lehenik eta behin, zera azpimarratu da herritarren parte-hartzea gobernuaren ekintza-ildoetan gehitzeari lotuta: **herritarren partaidetza izan dezaketen bi ardatz nagusi daude, giltzarri izan daitezkeen ikuspegi eta agente berrien iritzia jaso dezaketenak:**

Antolamendua eta plangintza

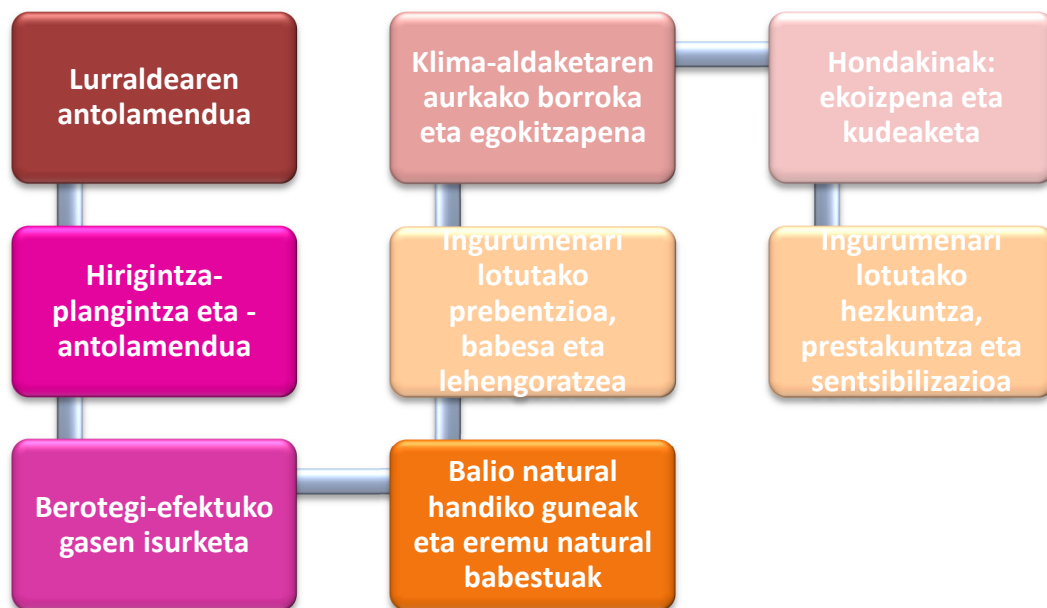
Sentsibilizazioa

16

- **Antolamenduari eta plangintzari dagozkien gaietan, baliabide naturalen antolamendua da** abiapuntua (lurralde-antolamendua bezalako etorkizuneko antolamenduetarako oinarria). **Antolamenduak ekimen eta ekintzak planifikatu behar ditu, ingurumena zaintzea helburu dutenak, baina baita erabilera eta aprobetxamendu iraunkorra bermatzen dutenak ere, garapen ekonomiko-teknologikoa eta ingurumenaren garapena bat etorrita (“kostuaren eta onuraren azterketarik oinarrizkoena ahaztu dugu”).** Horretarako, **garrantzitsua da politikarik orokorrenak diseinatzean herritarren parte-hartzea aintzat hartzea, esparru bat adostu ondoren, tokiko ekintzak gauza daitezzen taldeko ikuspegi horrekin koordinatuta eta ikuspegi horretara eginda.**
- **Sentsibilizazioarekin** lotutako ekintzetan, **ingurumenaren erronka ez delako instituzioen arazoa bakarrik, baita pertsona guztiena ere** (nagusiki, helburua pertsonak egiteko aktiboagoa eta erantzuleagoa izatea bada). Edonola ere, **administrazioaren ardura da sistemaren iraunkortasuna bermatzeko argibideak eta aholku ulergarriak eskaintzea** (baliabideen erabilerrari eta kontsumoari buruzkoak, adibidez) **eta argibide eta aholkuen onura pertsonalak azpimarratzea** (kostua aurrezte, adibidez). **Herritarren sentsibilizazioak eta kontzientziazioak alor honetan asmo handiko arau adoretuak egiteko pizgarri gisa balio dezake, alor horretako interakzio ugari erantzuteko eta erabakiak hobeto pentsatuta hartzeko** (ez bakarrik administrazioak eta herritarrek, baita enpresek eta hedabideek ere). Zentzu horretan, **garrantzitsua da informazio gehiago eskaintzea, gardentasun handiagoz lan egitea eta parte-hartze handiagoa sustatzea** (benetakoa eta eragina duena). **Herritarren parte-hartzea bideratzeko metodoez hitz egin**

behar da, eztabaida zorrotz eta irisgarria egiten dela bermatzeko, burokratikoa ez dena (irisgarritasuna hizkuntzari dagokionez aipatzen da).

Gogoeta hori kontuan izanda, honako **ildo** hauek azpimarratu dira **herritarren parte-hartzearen bidez lantzeko** interesgarrienak izan daitezkeenak:

1. Lurraldearen antolamendua

Lurraldearen antolamendua da **beste politika batzuk garatzeko oinarria** (lurraldea ondo antolatuz gero, paisaia zaintzen da eta herri txikienek biziraun egiten dute, adibidez).

Epe luzerako **estrategiak behar dira, eta horien hasiera-hasieratik hartu behar dute parte herritarrek** (AHTa aipatu da; izan ere, duela 20 urtetatik garatzen ari den proiektua da, baina duela gutxi eman zitzaien proiektuaren berri herritarrei); **hala ere, parte-hartzeak mugak izan ditzake ezagutza tekniko ezinbestekoa den gaitan**(baliteke herritarrek ez izatea ezagutza hori).

2. Hirigintza-plangintza eta -antolamendua

Eremu bat birmoldatzea edo berriro zehaztu behar den kasuetan batez ere, herritarren parte-hartzeak balio handia gehi dezake. Nolanahi ere, aipatu denez,

batzuetan, toki bateko biztanleei kostatzen zaie gehien toki horrek dituen aukera guztiak ikustea (Bilbo aipatu da, adibidez).

3. Berotegi-efektuko gasen isurketa

Horren inguruan Europar Batasunak argitaratzen dituen datuak eta neurketak ezagutzera eman beharko liratekeela azpimarratu da, **gizarteak gaiaren inguruan duen kontzientzia zioa areagotzeko. Araudi orokor** bat ere prestatu behar litzateke (modu parte-hartzailean garatu daiteke, oinarria eta printzipioak behintzat), **hainbat alorretan aplikatzeko**: garraioa, energia, kontsumoa eta eraikuntza (hiritako etxebizitzak eta eremuen diseinua).

Udalerrri mailako kutsadura kalkula liteke (hileroko murrizketa- edo hazkuntza-datuen berri emanda, erabilerari eta kontsumoari lotuta) **herritarren parte-hartze aktiboa sustatzeko helburu horiek lortzeko prozesuan**. Donostian egin den lana aipatu da beste udalerrri batzuetan aplika daitezkeen eta onurak izan ditzakeen jardun on gisa. Halaber, garrantzitsua da **alor honetan egiten diren aurrerapenetan herritarren inplikazioa baloratzea eta saritzea**.

18

4. Balio natural handiko guneak eta eremu natural babestuak

Aberastasun natural eta interes biologiko handiko herrialde batean bizi izanik, **ezinbestekoa da horietaz jabetzea eta horiek babestea**, hirigintzari mugak jarrita. **Ez bakarrik eremu handi babestuetan, baita komunitateko txoko guztietan ere**. Ekintza-ildo horretan, **parte-hartzeak tokiko eremuetan gehituko luke balioa, auzolana bezalako lankidetzak-prozesuak, parte hartzeko ekintzak eta abar sustatuta, baita komunitatea inguruko aberastasun naturalaren eta bertan izan dezaketen eraginaren inguruan informatuta** (informazioa eskuratzeko guneak, sare sozialak etab.).

5. Ingurumenari lotutako prebentzioa, babesa eta lehengoratzea

Aurreko puntuarekin estu lotuta, eremu babestuak kudeatzean **informatzeko eta parte hartzeko bi maila daudela** azpimarratu da: **herritarren maila** (zer norabidetan doan, zeintzuk diren helmugak) **eta maila teknikoa** (nola iritsi helmuga horietara). Administrazioaileak **katalizatzaile gisa jardun behar du eta interesak multzokatu behar ditu ikuspegi orokorra izateko, gure ingurumeneko ondarea zaindu eta mantentzeko printzipioak oinarri**. Aipatu denez, **garrantzitsua da konpentsazioen sistema on bat**

garatzea, eta horretarako ezinbestekoa da pertsonei entzutea: zer behar duten eta zer abantaila eskaini ahal zaizkien. Horretarako, **parte hartzeko prozesuetan eragile nagusiek hartu behar dute parte eta onurak erakutsi behar zaizkie** (modu positiboan, ez diziplinazko moduan, hau da, zigorrak bakarrik ezarrita).

6. Klima-aldaketaren aurkako borroka eta egokitzapena

Mundu osoko arazoa denez, **erronka zera da: mundu osoko halako arazo handi bat nola ekarri tokiko errealitatera.** Horretarako, herritarren parte-hartzea ikertu beharreko gatazkak konpontzeko bidea izan daiteke (baita guztientzako onura sortzeko ere). Gatazkak guztiak kontuan izanik konpontzea.

19

7. Hondakinak: ekoizpena eta kudeaketa

Klima-aldaketaren aurkako borrokan bezalaxe, **herritarren parte-hartzea proposatu da aurkako interesak koordinatu eta elkartzeko mekanismo eraginkor gisa.** Horrez gain, zera ere nabarmendu da **alor honetako kontu nagusien artean: nola lortu hondakin gutxiago ekoiztea; ez horrenbeste hondakinen kudeaketa.** Aipatutakoaren arabera, **ez zaio behar bezalako arreta ematen itsasoko hondakinen gaiari ere** (plastikozko hondakinak batez ere, azkenean pertsonek jaten dituzten arrainek jaten baitituzte). Azkenik, udalerrri batzuetan hondakinen bilketari eta kudeaketari batez ere lotutako esperientziak kontuan izanik, garrantzitsua da, parte hartzeko prozesu osoan bezalaxe, **parte-hartzearen benetako mugak zeintzuk diren zehaztea.**

8. Ingurumenari lotutako hezkuntza, prestakuntza eta sentsibilizazioa

Atal honen hasieran esan bezala, **hezkuntza eta ingurumenarekiko sentsibilizazioa ezinbestekoak dira ingurumenari lotutako politika iraunkor eta erantzunkidea landu nahi bada.** Askotan, **berehalakoa eta epe laburrekoa denaren presa oinarri izanda jarduten da; hortaz, ezinbestekoa da prebentzioa, neurri handi batean ingurumenaren hezkuntzak baldintzatzen duena** (ez bakarrik oro har herritarrei zuzendurikoa edo haur eta gazteen hezkuntzan aplikaturikoa, baita enpresa eta beste eragile sozioekonomiko batzuei zuzendurikoa ere).

Informazioak osatua, ulergarria, gardena eta objektiboa izan behar du, askotan ez delako asmo txarrez jarduten, ezjakintasunez baizik. Herritarren esku jartzen den informazioan **hartu nahi diren erabakien abantailen eta desabantailen azterketa**

gehitu behar da (edo hartu diren erabakiena), **ez dira abantailak bakarrik azaldu behar** (beti baitago abantailaren bat). Kargu politikoak dituzten pertsonen ardura da bi alderdien inguruko informazioa ematea *“egiari ohore egiteko, ez baitago irtenbide magikorik”*. Beraz, **erabakiak hartzen direnean, argi eta labur argitaratu behar dira** (*“100 orrialdeko dokumentu aspergarri horiek ez ditu inork irakurtzen”*), proposamena eta horren alternatibak azalduta (kostuak eta onura, ez ekonomikoak bakarrik).

Aipatuenez, **informazio gehiegi ematearen arazoa konpondu egin da, herritarren partaidetza onartzeko benetako nahi politikorik badago** (*erabakiak informazio guztia jakinda bakarrik har daitezke*). Ezinbestekotzat jotzen da **parte-hartzea bideratzeko metodo berriak aztertzea, kritikoagoak izanda eta parte ez hartzeko arrazoiak kontuan hartuta** (*ez dira heltzen behar diren pertsonengana, halako gauzek ez dute ezertarako balio esperientzian oinarrituta...*); **izan ere, dagoeneko idatzitako gidoi baten parte izatearen ustea egoten da** (*Administrazioak zapaldu egiten gaitu... esaten duena esaten duela planifikaturikoa egingo dute, erabakien berri emateko hurbiltzen dira, ez erabakiak hartzeko*). Azkenik, auzuneei partaidetza-saioak egitea eskatu da.

Eztabaidaren bigarren zatian, **herritar gisa zer egin behar dugun eta nola jokatu behar dugun eztabaidatu zen, lurraldearen errespetuzko antolamendua hobetzeko**, azpiegiturak, ekipamenduak, etxebizitzak, mugikortasuna eta abar barne, ingurumeneko eragina murrizteko.

Oinarrizko printzipio bat proposatu zen erantzun labur gisa, **“toki batetik joatean, ez dadila nabaritu bertan izan zarela”**; ondoren, sakonago garatu zen **aipatutako jarrera eta ekintza** posibleak aztertuta **erabilerari, kontsumoari eta ekoizpenari lotutako jarraibideei dagokienez**.

Erabilerari dagokionez, honako alderdi hauek aipatu ziren:

- **Ura xahutzea**. Euskadin Espainia hegoaldean erabiltzen den ur kopurua baino bi edo hiru aldiz gehiago erabiltzen da, ez delako hartzen baliabide urritzat. **Erabilera murrizteko ahalegina egin behar da**.
- Euskadiko etxeetan hartu beharreko **beste neurri batzuk**:
  - o Berokuntza-sistemen erabilera hobetzea
  - o Olio biltzea
  - o Etxetresna elektriko batzuen (hozkailea, ontzi-garbigailua etab.) erabilera (baita erosteta ere) arrazionalizatzea.
- **Mugikortasunari/garraioari lotutako erabakiak**
  - o Etxetik lan egitea, aukera dagoenean
  - o Garraio publikoa erabiltzea eta, ezin denean, autoa partekatzea.

Kontsumoari dagokionez, azpimarratu zenez, **botoa bezala, herritarren eragin handiko tresnetako bat da**. Geroz eta ohikoagoa da tokiko merkataritzaren, hurbileko produktuen edo aztarna ekologikotik ez duten produktuen aldeko apustua egitea. Hondakinen sorrera murrizteko ere, kontsumitzaileek bilgarririk gabeko (edo ahalik eta bilgarririk gutxieneko) produktuak eros ditzakete. Azken finean **ezinbestekotzat jotzen da norberak bere buruari galdetzea zer nahi duen kontsumitu eta, ondoren, kontsumo-ohitura horiek ingurumenean duten eragina aztertzea**. Behar bezala birziklatzeak duen garrantzia ere aipatu zen.

Kontsumoari hertsiki lotuta dago, eragiteko duen gaitasunagatik batez ere, **ekoizpena**. Aipatutakoaren arabera, **ekoizteko modu batek modu batera kontsumitzea dakar, edo alderantziz, kontsumitzeko modu batek modu batera ekoiztea dakar**. Besteak beste, produktu batzuen zaharkitzapen programatua edo beharrezkoak ez diren bilgarriak aipatu ziren.

Edonola ere, gehienen ustez, **ezin da “utzi herritarren esku planeta salbatzeko ardura”**, eta nahiz eta beharrezkoa izan **jendea pertsonalki eta kolektiboki kontzientziaztea (belaunaldien arteko konpromisoa), Administrazioaren aldeko eta herritarren aldeko ahalegina orekatua** izan behar da. Gutxik jartzen dute zalantzan gaur egungo sistema irabazi-asmoak motibatzen duela; beraz, motibatzen edo mugiarazten gaituena aldatuta bakarrik bihurtuko da eredu ekonomikoa eredu iraunkor (gizarteari zein ingurumenari dagokionez). **Hazkuntza eta garapen ekonomikoa gure gizartearen eragile nagusiak diren bitartean, zaila izango da eraldaketa handirik gertatzea guztion onura lortzeko ikuspeirik ez badago**.

4. KOHESIO SOZIALA

Jarraian, alor honetarako ekintza-ildoak aipatzen dira. Ildo horietan herritarren parte-hartzea kontuan hartzeak egoera hobeto lezake:

1. Bizikidetzeta eta aniztasunaren kudeaketa

Bizikidetzeta geroz eta kontzeptu zabalagoa da (aniztasun funtzionala), neurri handi batean bilakatuz joan dena (administrazioaren esparruan), hirugarren sektoreak eta elkartegintzak bultzatuta. Horregatik, **funtssezkoa da herritarren parte-hartzea alor honetako politika, plan eta zerbitzuak garatzean, ezartzean eta ebaluatzean. Zerbitzuak eskaintzeko eredu integratzaileago baten aldeko apustua egin behar da** (eta ez estigmatizazioa eta lotura negatiboak egitea ekar dezakeen banaketa), **beharrezko baliabideak eskaintzen dituen, ez bakarrik herritarrak babesteko, baita haien autonomia eta erabateko herritartasunaren aldeko eskubidea garatzeko ere** (subjektu politikoaren eta protagonistaren ikuspegia, ez onuradunarena).

2. Laguntza sozialen bermea gizarte-egoera ahulean daudenentzat

3. Baztertuta dauden pertsonen gizarteratzea

Gizarte-egoera ahulean edo baztertuta dauden pertsonen kasuan, alde batetik **gizarte-babeserako sistema bat** (zerbitzuak, gutxieneko diru-sarrerak etab. eskuratzeko aukera) bermatu behar da, **azken helburua pertsona horien erabateko gizarteratzea izan behar dela ahaztu gabe. Gaur egungo egoeran, beharrezkoa da herritarren parte-hartzea kontuan hartzea gizarte osatzen duten pertsona guztien eskubideak**

bermatzen dituen gizarte-kontratu berri bat berridazteko edo, hala dagokionean, berriro zehazteko, laguntzeko baino bermatzeko asmoa oinarri (zerbitzuak karitate gisa jasotzen dira eta lotsa ematen du eskatzeak, bidezkoak direnean). **Zerbitzu duinak sustatu** behar dira (pertsonentzat eta eskaintzen direnean) **jasotzen dituztenen gaitasunak garatzea eta ahalduntzea sustatuta**. **Premiak testuinguruan kokatu eta bazterkeriaren benetako arrazoiak ulertu behar dira**. **Herritarren parte-hartzea oso baliagarria izan daiteke horretan** (baita parte hartzen duten eragileena ere).

4. Gazte-enpleguaren sustapena

Gazteen langabezia-tasak eta horrek gure gizartean izan dezakeen eraginak **kezkatzen du gizartea** (gizarteko *cracka* aipatzen da). Horregatik (kezka, garrantzia) uste da **interesgarria izan litekeela herritarren parte-hartzea kontuan hartzea** gaia lantzeko orduan. **Enplegua da gizarteko beste arazo batzuen irtenbidea/eragilea**, eta nahiz eta ezin zaion eskatu **Administrazioari enplegua sortzeko, inguruak sortzeko eska diezaiokegu** (araudienak, lankidetzan aritzeko etab.), **beste erakunde/eragile batzuei enplegua sortzen laguntzeko**.

Gazteen langabeziaren kasuan, **ondorioak are gogorragoan izan daitezke (gizarteari eta etorkizuneko oparotasunari dagokienez) ez bakarrik Euskadiko gizartearen profil demografikoagatik, baita askotan Euskadiko ekoizpen-sistamarako beharrezkoak diren talentuak eta gaitasunek ihes egitea dakarrelako**.

Edonola ere, gazteen enpleguari lotutako garrantzia kalkulatu da. Horren arabera, **hautzarotik enplegua bilatzeko ibilbidea markatzen dela kritikatu da; izan ere, bidea zehazten ez denean, frustrazio handia eragiten du**. Esandakoaren arabera, txikitatik erakutsi behar da garrantzitsuena garapen profesionala bilatzea dela (garapen pertsonalarekin batera) eta bide horretan norbera dela protagonista: **ezinbestekoa da gazteek euren proiektu eta ekimenak gara ditzaketela eta garatu behar dituztela barneratzea**.

5. Haurren eskubideak

Gazteen langabeziaren kasuan bezalaxe, **krisialdian haurrak izaten dira ekonomikoki babes gutxien izaten dituzten kolektiboetako bat**. Hala eta guztiz ere, azpimarratu zen **beharrezkoa dela haurren eskubideen arloan lan egitea, haurrei eragiten dieten erabaketan haurren parte-hartzea kontuan hartuta, ez bakarrik informatzeko, baita parte-hartzea erabakiak hartzearekin lotzeko ere**. Beraz, **herritarren parte-hartzea**

proposatzen da kolektibo gisa eragiten dieten eta haien inguruan edota komunitatean inpaktua duten erabakietan haurren parte-hartzea sakontzeko mekanismo eraginkor gisa (Haurren kontseilua bezalako dagoeneko ezarritako esperientziak, adibidez).

6. Hirugarren sektorearen sustapena

Hirugarren sektoreari dagokionez, beharrezkotzat jotzen da **parte-hartzea kontuan hartzea koordinazio-sareak (bitartekaritza-sareak) sortzeko eta garatzeko orduan**. Halaber, hirugarren sektorearen garapenaren barruan, **garrantzitsua da herritarrak eguneroko egitekoetan gehitzea, zerbitzuen hobekuntzan eta aplikagarritasunean eta hurbilketa praktikoetan berritzeko, baita erabakiak hartzeko barneko prozesuetan ere**.

Dinamikaren bigarren zatia **herritarrek aktiba ditzaketen arlo eta mekanismoei** buruzkoa izan zen. Horien bidez, integrazioa eta Euskadiren garapen osasungarri eta bidezkoa bultzatu litezke enpleguaren, hezkuntzaren, elkartasunaren edo gizarte-babesaren alorreko ekintzen bidez.

Parte-hartzea kohesioa eta gizarte-garapena sustatzea helburu duen edozein ekintza garatzeko funtsezko tresnatzat jo zen hasieratik.

Aipatu zenez, **parte hartzeko hainbat esparru daude, eta ez dute beti instituzioen esparruarekin lotuta egon behar**. Nolanahi ere, beharrezkotzat jotzen da **balioetan oinarritutako hezkuntza sustatzea (parte hartzen duen gizartearen ardatz izan dadin)**, non pertsonak **haien hurbileko inguruan «eredu eta agintzen duen figura» izateko gaitasuna duten**. **Administrazioaren eta herritarren harremana hobetzea beharrezkoa dela uste da (komunikazioaren kasuan bereziki) eta, horretarako, «eman eta jaso» oinarri duen eredutik «batera sortzeko» eredura aldatu behar gara.**

Administrazioak, aurreko jardunaldietan esan bezala, zera ulertu behar du: **parte-hartzeak eragin handikoa izan behar duela**. **Gaikako komunitateak gara litezke (osasuna, kultura, hezkuntza...), horietan, askotariko profilak dituzten baina helburu bereko pertsonak/profesionalek bat egin eta elkarri eragiteko (baina betiko elkarrekin sortu gabe)**. Komunitate horiek **parte hartzeko eremuak izan litezke, parte-hartzea arazoa sortu aurretik gauzatuz (baldintzatzaile edo presiorik gabe, modu eraikitzailean)**.

Norberak hartu beharreko konpromisoei dagokienez, **bakoitzak azertu behar du noraino arituko den herritar aktibo gisa eguneroko bizitzan** (eraikitzailea, eraginkorra, interaktiboa, alaia, sortzailea, erabakitzailea, laguntzailea...). **Funtsezkoa da lankidetzan aritzea, lehiakor, baina inor zapaldu gabe** (adibide gisa, enpresen alorrean, argi ikusten da enpresari arrakastatsuenak izaten direla honako hau jakiteko besteko azkarrak direnak «*bakarrik bizkorrago irits daiteke jomugara, baina batera urrunago irits daiteke*»), **porrota prozesuko beste urrats baten gisa onartuta, balio sozialaren eraikuntzan gure inplikazioari eta parte-hartzeari dagokionez ere.**

Aipatutako parte-hartze sozialarekin estu lotuta dagoen beste mekanismoetako bat da **boluntarioritza; horrek dakarren ikaskuntza (pertsonala eta taldekoa) azpimarratu zen. Boluntario aritzeko eremu bat aurki dezake bakoitzak, nahietan edo asalduran oinarrituta (ez dute denek lana zaletasun).**

5. GARAPEN EKONOMIKOA

Edukien lehen blokean, zera eztabaidatu zen: jarduera politikoaren zein ardatzen inguruan aplika daiteke herritarren parte-hartzea hoberako. Honako ildo hauek aipatu ziren:

26

*“Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sistema”ren eta “I + G + B”ren ildoak ere bozkatu egin ziren baina ez ziren garatu hurrengo eztabaidan):

1. Industria-politika

Zikloetan errepikatzen iren segidako krisialdiak bizi ditugula dioen oinarri ekonomikoa abiapuntu hartuta, **sistema egiteko modua aldatu behar da, epe luzera begiratu behar da, epe laburrera begiratu beharrean. Izan ere, epe luzerako ikuspegi horretan lagun dezake bereziki herritarren edo eragile sozio-ekonomikoen parte-hartzeak** (eragile/enpresa sustatzaileak ahaztu gabe). Ukaezina da **merkatuak eta ekoizpen-jarduerak berrantolatzen ari direla, eta orain, inoiz baino gehiago, herrialdeko estrategia partekatu baten falta nabaritzen da (iparrorratza).**

2. Ekonomia sozialaren sustapena

Sistema-aldaketaren esparruan, alde baterako zein besterako norabidea har daiteke, eta ezinbestekotzat jotzen da **garapen ekonomikoa eta kohesio soziala batera doazen sistema bat garatzeko behar diren pausoak ematea.** Horretarako, **negozioen oinarri diren balioak berreskuratu behar dira** (bere inguruan eragin soziala, denentzako onura, kontzientziazio soziala, tokiko ekonomia... dituen eragile gisako enpresa), **eta ekonomia soziala sustatu beharreko bide bat izan daiteke. Arlo ezberdinetako**

enpresen arteko eta elkarte / eragile sozialen arteko parte hartzeko prozesuak sustatuta negozio eta enpresen ekimen berriak sor daitezke.

3. ETE-ei laguntza

Administrazioen aldetik ez zaie arreta bera ematen ETE-ei enpresa handien aldean; hori dela-eta, ETE-ei laguntzeko mekanismo berriak garatzeko parte hartzeko prozesuak gauzatzea proposatu zen, 3 alor handiren inguruan (enpresa handiek, eskalako ekonomia eta eragiteko gaitasunagatik, egoera abantailatsuagoa duten gaietan): **zerga-politikak, prestakuntza-politikak eta nazioartekotzea.**

27

4. Ekintzailtza

Jardunaldiko partaideen iritziz, **Eusko Jaurlaritzak ez dauka enpresen sorrera eta garapena sustatzeko estrategia argi bat, edo sustatzen duen ekintzailtza-ereduak ez du funtzionatzen** (adibide gisa star-up delakoak sortzeko izapideak egitean malgutasunik ez izatea aipatu zen); **nahiz eta erreferentzia diren herrialde eta eskualde ugari egon eredu gisa har daitezkeenak.**

Halaber, **ez da behar bezala baloratzen edo sustatzen enpresetako ekintzailtza** (politika espezifikagoak eta eraginkorragoak). **Ez da bultzatzen euskal lanbide-heziketaren eredia garatzeko berrikuntza ere; hainbat urtez ereduzko sistema izan zen, enpresen munduarekin lotura estua izateaz gain hainbat gaitasunetako prestakuntza ere eskaintzen duelako** (sormena, berrikuntza, arriskuei aurre egiteko gaitasuna, izaera kritikoa, aldaketarekiko irekitasuna etab.), **balioetan oinarritutakoa** (enpresa-proiektuak sortuta inguruarekiko eta inguru horren parte diren pertsonetikiko konpromiso sozial gisa). **Partaidetza lanbide-heziketa sustatzeko eta ekintzailtza eta enpresa barruetako ekintzailtza politikak aldatzeko bide berriak diseinatzeko tresna eraginkorra izan daiteke, baita bi alor horien artean norberaren, lanbidearen eta enpresaren garapen-sistema eraikitzeko ere, bizitza osoko ikaskuntza aurrera egiteko indarra izanik.**

5. Talentua sustatzea

Alde batetik, **talentua enpresetara iristea falta da** eta, beste alde batetik, **ezagutza ikerketa-zentroetatik enpresetara eramatea falta da. Hortaz, talentua eta ezagutzak hedatu eta komunikatu behar dira. Horretarako, komunikazio-kanalak hobetu behar dira, eta alor horretan lan egiten duten eragile eta enpresak dira oztopoak zeintzuk diren eta nola ken daitezkeen dakitenak.**

Edukien bigarren blokean **herritarren ekimenak zeintzuk izan daitezkeen** aztertu zen, **hau da**, Euskadiko ekonomia berritzailea, lehiakorra, ekologikoki iraunkorra eta irekia izaten lagun dezaketenak, etorkizuneko belaunaldien aukerak arriskuan jarri gabe.

Lehenik eta behin **bizkortu egin behar dela** azpimarratu zen, ez baita erraza hasiera-hasieratik sortzea eta guztion artean eredu bat zehaztea eskatzen baitu, herritarren konpromisoan oinarritutako garapenerako eredu ekonomiko eta sozial bat.

Parte hartzeko prozesu bat proposatu zen bi ardatzen inguruko ikuspegi partekatua sortzeko: **nolako herrialdea garen** (eta nolako herrialdea izan nahi dugun) **eta nondik hasi nahi dugun herrialdea eraikitzen** (zeintzuk dira gure nortasuna eta balioak, nortzuk dira gure erreferentziak eta nola sor dezakegu eraldaketa-prozesu dinamiko eta jarraitua). **Besteak beste, honako alderdi hauek aztertu beharko dira**: zer eginkizun izan dezaketen eta izan behar duten adinekoek, lankidetzak publiko eta pribaturako eredu berriak, berrikuntza soziala, parametro ekonomikoen gain beste batzuk biltzen dituzten adierazleak (adibidez, zorientasun-indizea etab.).

Garapen-eredua berriro zehazteko partaidetza kontuan hartzeko aukeraz gain, herritarrek Euskadiren garapen ekonomikoan eragiteko eginkizuna izan dezaketen faktore batzuk ere aipatzen dira:

- **Kontsumo arduratsua eta pertsonetan ardaztutakoa** (ingurumenaren atalean argi adierazi den bezalaxe), herritarren eskura dagoen bitarteko nagusia eta ekonomia pertsonalean oinarritutako koherentziari lotuta.
- **Bizitza osoko ikaskuntzarekiko konpromisoa**, norberarena eta besteena (jardun berritzaile, laguntzaile, ekologikoki iraunkor eta irekiak aintzatetsi, saritu eta gorestea).
- **Aktiboa izatea pertsonetara bideratutako eta inguruarekin konprometitutako garapen ekonomikoa sustatzen duten mugimendu sozialetan** (adibidez, kontsumo-taldeetan).
- **Autoexijentzia eta gaitasun kritikoa** garatzea gure instituzio eta enprekin.
- **Tolerantziarik ez izatea iruzur fiskalen kasuetan.**

1. ERANSKINA – GAIKAKO EKINTZA POLITIKOEN ILDOEN ZERRENDA

O S A S U N A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osasun-sistamarako bidezko sarbidea 2. Osasun-sistemaren iraunkortasuna 3. Osasunaren alorreko plangintza, antolamendua eta ebaluazioa 4. Etika (laguntza ematean, bioetikan, ikerketa klinikoetan...) 5. Osasunaren alorreko ikerketa eta berrikuntza 6. Eremu sozio-sanitarioa 7. Osasunaren alorrean aplikatutako teknologia berriak 8. Zahartzea 9. Autonomia bultzatzea - Mendetasuna 10. Kronikotasuna 11. Haurren eta gazteen osasuna 12. Osasuna eta elikadura 13. Sexu- eta erreproduktzio-osasuna 14. Osasun publikoa eta mendekotasuna 15. Laneko osasuna 16. Genero-indarkeria 17. Farmazia 18. Inguruaren kalitatea eta osasun-kontrolak, janari-segurtasuna eta -higienea 19. Osasun-aseguru eta -kontratazioa 20. Osasun-lanbideen etengabeko prestakuntza 21. Arreta espezializatuko zerbitzuak 22. Lehen mailako arreta zerbitzuak 23. Osasun-iragarkien kontrola
--	---

I K A S K U N T Z A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hezkuntza-arloko berrikuntza 2. Ikastetxeak 3. Lanbide-heziketa 4. Unibertsitateak 5. Politika zientifikoa 6. Hizkuntza-politika 7. Euskara sustatzea 8. Jarduera artistiko eta kulturalak 9. Kultura zientifikoa 10. Ikasleak, hezkuntza-sistemaren erdigunean 11. Prestigioko irakasleak 12. Ikasteko beste inguru batzuk komunitatean 13. Etengabeko ikaskuntza 14. Euskal unibertsitate-sistemaren kalitatea 15. Politika zientifiko finkatua eta iraunkorra 16. Hizkuntza-politika 17. Gaitasunen trebakuntza eta egiaztatpena 18. Hezkuntza-kalitatearen ebaluazioa
--	--

I
N
G
U
R
U
M
E
N
A

1. Lurraldearen antolamendua
2. Hirigintza-plangintza eta -antolamendua
3. Paisaiaren antolamendua eta babesia
4. Lurraldearen birsortzea eta industria-hondakinak
5. Lurraldeari, ingurumenari eta abarri buruzko informazioa
6. Urak: jabari hidrauliko publikoa
7. Klima-aldaketaren aurkako borroka eta egokitzapena
8. Atmosferako ingurumenaren kalitatea: zarataren, argiaren eta usainaren kutsadura
9. Berotegi-efektuko gasen isurketa
10. Ingurumenari lotutako prebentzioa, babesia eta lehengoratzea
11. Hondakinak: ekoizpena eta kudeaketa
12. Lurzoruaren kalitatearen kontrola
13. Ingurumen erantzukizuna
14. Ingurumen-politika
15. Inguru naturalaren zaintza eta babesia
16. Baliabide naturalen antolamendua eta erabilera iraunkorra
17. Balio natural handiko guneak eta eremu natural babestuak
18. Fauna eta landaredia, basokoa eta itsasokoa: espezie mehatxatuak eta espezie inbaditzaileak
19. Ingurumenari lotutako hezkuntza, prestakuntza eta sentsibilizazioa
20. Udalerrietako ingurumenaren iraunkortasuna Tokiko Agendaren bidez
21. Garraio-azpiegituren garapena eta mantenimendua
22. Larrialdi planak
23. Garraio iraunkorra
24. Garraio-azpiegituren plangintza
25. Garraioaren modernizazioa

30

K
O
H
E
S
I
O
S

O
Z
I
A
L
A

1. Familiei laguntzeko politikak eta neurriak
2. Bitartekotza-zerbitzuak
3. Nazioarteko adopzioa
4. Hurren eskubideak
5. Askatasun afektibo-sexuala
6. Boluntarioria
7. Gaitasun-urritasuna
8. Hirugarren sektorearen sustapena
9. Baztertuta dauden pertsonen gizarteratzea
10. Pentsioen sistema publikoa
11. Gizarte-aurreikuspen osagarriaren planak
12. Etxebizitza eskuratzea
13. Hiri-birgaikuntza, -berrikuntza eta -birsorkuntza bultzatzea
14. Ikerketa eta berrikuntza
15. Laguntza sozialen bermea gizarte-egoera ahulean daudenentzat
16. Arrazakeriaren eta xenofobiaren aurkako borroka
17. Etorkinen gizarteratzea
18. Bizikidetzeta eta aniztasunaren kudeaketa
19. Gizon eta emakumeen arteko berdintasun-politikak
20. Gazteen enplegua sustatzea
21. Enplegurako prestakuntza: langabetuak eta langileak
22. Enplegu inklusiboa Enpleguarekiko elkartasuna

23. Baztertuta geratzeko arriskuan daudenak gaitzea eta laneratzen laguntzea

G
A
R
A
P
E
N
E
K
O

N
O
M
I
K
O
A

1. Lehiakortasuna eta industria-politika
2. Klusterren politika
3. ETE-ei laguntzea
4. Erakunde publikoen eta pribatuen lankidetzaren politika
5. Industriaren globalizazioa
6. Inbertsioak erakartzeko politika
7. Sektore berriak
8. Ekintzailetzaren euskal sistema
9. Industria bultzatzea
10. Zientzia, teknologia eta berrikuntzarako euskal sistema
11. Talentua sustatzea
12. Zientzia- eta teknologia-sistemaren nazioartekotzea
13. I+D+B
14. Laugarren sektorea
15. Sektore turistikoa bultzatzea
16. Autonomoentzako laguntza osoa
17. Hiriko saltokien ingurua hobetzea
18. Ekonomia sozialaren sustapena
19. Lehen sektorea bultzatzea
20. Arrantzaren eta akuikulturaren sektorea bultzatzea
21. Informazio-gizartea
22. Elikagai-industriak
23. Ekoizpen Ekologikoa
24. Zerga-politika
25. Sormenezko industriak

2. ERANSKINA – ARLOKAKO HELBURUAK

OSASUNA	Galdutako edo murriztutako norberaren osasuna lehengoratzeara eta taldeko osasuna prebenitu eta sustatzea sektore eta herritar guztien ahaleginaren bidez.
IKASKUNTZA	Pertsonen garapen orokorra eta erantzunkidetasuna bezalako balioen sustapena lortzera bideratutako ikaskuntza-inguruak eraikitzea. Horien osagarri izango litzateke kalitatezko hezkuntza-sistema malgua, hezkuntzako eta trebakuntzako edukiak lan-merkatuak eta bizitza osoko gizarteak eskatzen dituen gaitasunetara egokituta dituenak.
INGURUMENA	Lurraldearen, azpiegituren, ekipamenduen eta etxebizitzaren errespetuzko antolamendu orekatua egitea eta iraunkorragoa den mugikortasun-eredu integratua garatzea, energiarekiko daukagun mendetasuna murrizteko eta berotegi-efektuko gasen emisioak eta klima-aldaketaren eraginak arintzeko.
KOHESIO SOZIALA	Erabat integratzailea eta bateratua den Euskadi finkatzea, enpleguan, hezkuntzan, prebentzioan eta elkartasunean oinarrituta, eta babes sozialeko sistemak indartzea garapen harmoniko, osasungarri eta bidezkoa bermatzen jarrai dezaten.
GARAPEN EKONOMIKOA	Euskadiren ekonomia berritzailea, lehiakorra, ekologikoki eraginkorra eta irekia izan dadin lortzea, egungo premiei erantzuteko gai dena, etorkizuneko belaunaldien baliabideak eta aukerak arriskuan jarri gabe.